

REMISSVAR

2021-09-17

BO 2021-0189

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

SOU 2021:43 Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar

(dnr Ju2021/02201)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari 2020, är lag. Vi beaktar även allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén).

Särskilt om kopplingar till rättigheter i barnkonventionen

De frågor som utredningen behandlar aktualiserar många rättigheter i barnkonventionen. Barnombudsmannen vill i sammanhanget särskilt lyfta fram skydd mot diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6), rätt till delaktighet och inflytande (artikel 12) och skydd mot alla former av våld m.m. (artikel 19).

Vägledning rörande tolkningen av barnkonventionen och berörda artiklar inom det aktuella området ges bland annat i Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd, Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13 (2011) Barnets rätt till frihet från alla former av våld och Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa.

Regeringen har i propositionen till inkorporering av barnkonventionen lyft fram att förarbeten till olika lagar och regleringar behöver ett djupare resonemang och motiveringar runt barnkonventionens bestämmelser som stöd till rättstillämparen. I *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar* under rubriken *Konsekvenser för barn* redogörs för vilka av barnets rättigheter enligt barnkonventionens som påverkas. Det är dock endast vagt beskrivet och det saknas en tydlig analys av på vilket sätt respektive förslag konkret kan väntas påverka dessa rättigheter. Det saknas även resonemang kring hur olika grupper av barn kan komma att påverkas.

F Barnombudsmannen vill framhålla att det att barnkonventionen ska få genomslag i rättstillämpningen är viktigt att resonemang kring barnkonventionens artiklar och bedömningar av barnets bästa tas in i förarbeten genom hela lagstiftningsprocessen.

Barnombudsmannen vill i sammanhanget även peka på vikten av att involvera barn och unga i utredningsarbete inför framtagande av ny lagstiftning. Barnombudsmannen kan utifrån vad som står i betänkandet inte se att barn och unga har fått komma till tals i utredningen eller att särskilda överväganden kring barns delaktighet i utredningsarbetet har gjorts. Att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem är en av grundprinciperna i barnkonventionen (artikel 12). Barns åsikter kan inhämtas på olika sätt, inte bara genom direkta samtal med barn utan även genom att exempelvis ta del av forskning eller liknande där barns åsikter framgår på ett utifrån ändamålet relevant sätt.

Allmänt om betänkandet

Det är Barnombudsmannens uppfattning att skyddet för barn som utsätts för, eller riskerar att utsättas för, sexualbrott är för svagt. I Allmänna Barnhusets rapport *Unga, sex och internet efter #metoo* uppgav i år var fjärde elev att de någon gång under sin uppväxt utsatts för någon form av sexuella övergrepp. Senast undersökningen genomfördes 2014 var motsvarande siffra var femte elev. Det innebär att det skett en negativ utveckling de senaste åren.

Barnkonventionen ställer långtgående krav på konventionsstaterna att arbeta aktivt för att upptäcka, utreda och förebygga sexualbrott mot barn. Enligt artikel 19 i barnkonventionen ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, innefattande sexuella övergrepp. I barnkonventionens artikel 34, samt tilläggsprotokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, betonas statens ansvar för att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Konventionsstaterna uppmanas vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling, att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet eller att barn utnyttjas genom dokumenterade sexuella övergrepp (barnpornografibrott)

Barnombudsmannen har valt att lämna synpunkter på vissa delar av betänkandet och i övrigt har vi inget särskilt att erinra. Vi ställer oss i stort positiva till flertalet av förslagen som lämnas, men är kritiska till att ett tydligare barnrättsperspektiv inte har tillämpats i sin helhet.

Barnombudsmannen noterar att det finns oklarheter i vad utredningen menar när begreppet "barn" används. I flera avseenden hamnar barn i åldern 15–17 år i samma kategori som vuxna och utredningen verkar i sina resonemang i huvudsak utgå från att den åldersgruppen är att jämställa med vuxna. Barnombudsmannen vill därför särskilt påtala att 15–17-åringar är barn och omfattas av barnkonventionen. Barnombudsmannen anser att det tydligt behöver framgå att det är den sexuella självbestämmanderätten som skiljer bestämmelserna åt, och inte huruvida brottsoffret är ett barn eller inte.

Barnombudsmannen har tidigare framfört att det behövs ett helhetstänk kring sexualbrott mot barn. Barnombudsmannen menar att möjligheten att införa ett särskilt kapitel i brottsbalken om sexualbrott mot barn bör utredas. Utgångspunkten för prövningen av sexualbrott riktade mot barn skiljer sig från

den för sexualbrott mot vuxna. Ett sådant kapitel skulle tydliggöra det särskilda skydd som barn har enligt barnkonventionen mot sexuella övergrepp och göra regleringen om sexualbrott mot barn mer överskådlig.

4 Samlagsbegreppet

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

I betänkandet föreslås att bestämmelserna i 6 kap. 1 och 4 §§ ska utformas så orden "vaginalt, analt eller oralt" läggs till före ordet samlag.

Barnombudsmannen är positiv till förändringen i bestämmelsen. Den tidigare skrivningen har vi ansett göra bedömningen alltför snäv.

5 Distansbrotten

Barnombudsmannen tillstyrker förslagen och delar betänkandets uppfattning att det föreligger ett reformbehov i den del där gärningsmannen inte närvarar i realtid när offret företar den sexuella handlingen. Nuvarande lagstiftning ger inte ett tillräckligt straffrättsligt skydd i dessa fall.

Barnombudsmannen menar att genom förslagets stärks möjligheterna för lagföring av gärningspersoner som genomför sexuella handlingar via internet eller annan kommunikationsteknik med ett barn. Sexualbrott som genomförs på distans, det vill säga utan beröring av gärningspersonen men då barnet på uppmaning genomför sexuella handlingar på sig själv, innebär också en stor kränkning av barnets sexuella integritet. FN:s barnrättskommitté, har även rekommenderat Sverige att stärka mekanismer för lagföring av kränkningar av barns rättigheter som är relaterade till informations- och kommunikationsteknik.

6 Sexuellt ofredande

I betänkandet föreslås att straffbestämmelsen ska delas upp. Grundrekvisiten för sexuellt ofredande enligt andra stycket i nuvarande paragraf bör behållas medan brott mot barn under 15 år ska regleras särskilt i en straffbestämmelse som omfattar samtliga handlanden som i dag är straffbara som sexuellt ofredande.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget men vill lyfta att det skulle behövas en särskild reglering även för barn mellan 15–17 år.

7 Utnyttjande av barn för sexuell posering

Betänkandet föreslår att straffansvaret för utnyttjande av barn för sexuell posering ska, utöver vad som gällt, även omfatta situationer då gärningsmannen har försatt barnet i eller utnyttjar att barnet befinner sig i en situation som innebär sexuell posering.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget då tillägget ger frågan om hur barnet agerat vid gärningstillfället mindre utrymme och fokus i stället läggs på gärningsmannens agerande.

8 Översyn av straffskalorna

Barnombudsmannen tillstyrker förslagen om att:

- minimistraffet för sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse i sex månader och ministrafteff för grovt sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse ett år och sex månader samt att en särskild straffskala om

fängelse i högst ett år införs för sexuellt övergrepp mot barn som är mindre grovt.

- minimistraflet för våldtäkt mot barn höjs till fängelse i tre år.
- minimistraflet för utnyttjande av barn för sexuell posering höjs från böter till fängelseminimum.
- Minimistraflet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling höjs till fängelse i sex månader. En särskild straffskala för mindre grovt brott ska införas. Straffet ska i sådant fall vara fängelse i högst ett år.

Vi har tidigare efterfrågat en översyn av straffskalorna för sexualbrott mot barn och att brott mot barn i relation till de allmänna brotten borde värderas striktare än som sker nu. Barnombudsmannen delar helt utredningens uppfattning att det inte är lämpligt med en lindrigare straffskala för våldtäkt mot barn än våldtäkt.

I betänkandet föreslås också att straffbestämmelsen om sexuellt ofredande delas upp i en bestämmelse som gäller brott mot barn under femton år och en som gäller i övriga fall. Barnombudsmannen vill här återigen lyfta fram åldersgruppen 15–17 år och att även dessa är barn enligt barnkonventionen. Även här finns således behov av en särskild bestämmelse, även om den behöver utformas på ett annat sätt än för barn under 15 år. Det är inte i enlighet med barnkonventionen att barn 15–17 år i det här sammanhanget behandlas som om de vore vuxna.

9 Spårsäkring efter sexualbrott

Barnombudsmannen tillstyrker förslagen rörande spårsäkring efter sexualbrott.

Vi vill emellertid särskilt framhålla vikten av att även barn får tillräcklig information och att informationen är anpassad efter barnets ålder och mognad.

Föredragande i ärendet har varit utredare Annelie Sjöberg och juristen Johanna Gillström. I den slutliga handläggningen av ärendet har även t.f. avdelningschef Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin

Barnombudsman